САВРЕМЕНИК
СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ

НИКОЛА ШОП

ОД РАНИХ ДО КАСНИХ ПИЈЕТЛОВА

ПЕСМЕ

БЕОГРАД, 1939

НИКОЛА ШОП

ОД РАНИХ ДО КАСНИХ ПИЈЕТЛОВА

ПЈЕСМЕ

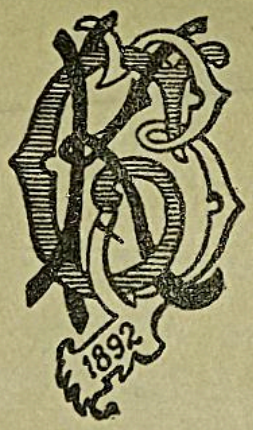

FRANJEVAČKA KNJIŽNICA
Mostar

БЕОГРАД
1939

МАЊЕ ПЈЕСМЕ

Пјесма најмањем човјеку

Негдје си, негдје, мален и погнут,
Ти најмањи на свијету цијелом.
Пусти сад поздрав и прекини свој пут,
стопе твоје да такнем својим челом.

Ах, ја знам да и вране могу
из уста ти ишчупати једини залогај.
А дјечурлија те вуче за ногу,
кад прођеш кроз сеоски неки крај.

Уморан заспиш ли којипут у хладу,
од коприве вијенац ти овију око главе,
од кудјеље намјесте ти браду.
И по један чичак на раме ти ставе.

Притаје се и сламком те мило
голицају по нози, јер ти си увијек бос.
Или твом даху принесу лептирово крило.
Дишући ти га увучеш у нос.

У шаку ти задјену кукурузни клип,
и заиграју уз вику све јачу,
па онда весело, цип, цип,
као преко пања преко тебе скачу.

Устајеш мирно и узимаш торбак,
и шешир, који ти је дао неко.
Гоне те, гоне у корак,
док те нестане за житом, далеко.

Пјесма слијепом разносачу новина

Од сусрета с тобом душа ме зазебе.
Ти си сам и штап твој вјеран друг.
Идући ти њиме шараш око себе
тајни обруч, невидљиви круг.

Помислиш на вид и више ти се болном не живи.
Велик је то сан који те растужи.
Тако силно да ти се шешир на глави накриви,
и од бола постане много дужи.

Туга ме обузме да то изрећи не могу,
кад помислим како дуго тражиш кључе.
Или обучеш десну ципелу на лијеву ногу,
као што си лијеву на десну обукао јуче.

Од сљепоће постао си тако лијеп,
али то не виде ти пролазници бучни.
О грудима ти плоча, на којој пише: слијеп.
Новине, новине, чује се глас твој мучни.

Из свежња твога вире слова ситна,
натписи пред којима се заустављa пјешак,
ступци, у којима се рјешавају питања хитна,
и како би Европа свукла свој стари фрак.

О, како на купца наиђеш врло ријетко,
јер ко за једнолики твој повик мари.
Онда ти дође да у вреву викнеш јетко:
новине, новине, пијесак у Сахари.

Кишобран

Ја знам човјека осамљеног к'о и ја,
који корача самотно кроз овај дан,
који и послије кише кад сунце опет сија
и даље носи разапет свој кишобран.

Ја бих му тада приш'о и рек'о: о човјече
што ти је, куда ћеш и гдје је твој стан?
Гле, како је свуд ведро, сунце сија и пече!
Склопи, склопи свој велики, црни кишобран.

Ал' зашутим и пођем за њим по свјетлом дану.
Застају пролазници и тајно му се смију.
А ја зачух како по његовом тешком кишобрану
нешто шушти, давне, мрзле кише лију.

Ја идем за њим, тамну му пратим сјену.
Корак му слушам и стари његов штап.
И осјетих, и мени нешто пада по рамену.
Болова давних оловна кап, по кап.

Већ киши и увели вијенци по мом шеширу шуште.
Већ лије, лије и ја убрзавам ход.
Млазевима све тежим болови давни пљуште.
Под њима већ се сломио шешира мог обод.

Са мене се циједи, а онај човјек незнани
мирно под кишобраном корача у свој стан.
Пљушти са мене, о, гдје су ми ведри дани?
Пљушти, пљушти, гдје је мој кишобран?

Приче Исусу о људској одећи

I

Цилиндар

Исусе мој, на теби моја рука
храбро држи овај тешки дан.
Чуј ми ријечи о шеширу чудног струка.
Танак и витак је он и обод му преузан.

Кад се у свијету деси важно нешто,
пред неку свечаност или пред вијест нову,
на главу тада стављају га вјешто
људи који се господом зову.

Под њим озбиљан и сух је њихов глас,
узбудљиво звучи им ријеч свака;
њиме они продужују свој стас,
високо, све до врха димњака.

Ал' ипак, шешир мали дуже живи,
издржљив је за данас и за јуче.
Док виткост цилиндра брзо се искриви.
Невидљива га рука нагло свуче.

Тада га харлекин у своме бијесу смијешном,
зграби и вјешто врти га на глави.
Или у неком болу своме неутјешном,
од њега чудне чаролије прави.

Гледа га задивљено свијет из клупа.
Али поглед његов остаје мразан.
Он само по цилиндру који пут залупа,
да чују како је шупаљ и празан.

II

Фрак

Божански госте, како је срећа лијепа,
коју у сијену сања уснули просјак.
Јеси ли видио капут са два репа?
Обично је црн и зову га фрак.

Ја не знам ко је био тај први кројач
који је дао тај крој, нов у свему.
Је ли он био пијан и је ли био врач?
Ја ништа не знам, не знам ни име му.

Чврсто притегнут овија се тијелом.
Под крутошћу његовом једва се дише.
Црнину му тешку ките ружом бијелом.
Само се његов реп слободно њише.

И као што лептири сјајни умиру без гласа,
чим језа јесења замјени љетни жар.
Тако и фрака нестане једног часа.
Његова смрт и гроб, то је старинар.

Циганин скитач, презрен од свих људи,
купи га послије за врло ниску цијену.
Јер зна да само у црнини може да гуди
радост горку за душу ојађену.

И док он свира, од гостију један
мотри га болно, утонуо у мрак.
Примјетио је, осамљен већ и биједан,
да о свирачу виси његов фрак.

Тиха жеља

Сад бих волио опет вратити се
дому, чија су врата у бршљану,
гдје по зидовима давни вијенци висе,
и мирис мртве природе по цијелом је стану.

Гдје спремљено је све за зиму дугу.
И повртње у коме се гаси зеленило.
И вијенци бијелог лука и јабуке у кругу.
И све што је некад љето било.

На врата покуцати дома свога!
Покуцати плашљиво, ко на врата страна.
Док се у магли гаси грмље глога
и брава одаје касно доба дана.

Што бих тад рек'о баки, у шуму црнине,
кад излазећи, скрије од свијеће своје лице?
Што бих јој рек'о на ријечи: гдје си, сине?
Док мојим лицем дрхти немир уљенице.

Прошлост

Није ли остало од свега оног само
нешто, од чега су окна увијек плава?
Нешто, од чега у много мрака тамо
са жара догорјелог одбљесак обиграва.

Зажмирио бих сад и пошао рано лећи.
Сав поспан од мачкине топле преће.
Ријечи бих многе дуго палио на свијећи.
Нек пепео покрије њих и моје вјеђе.

Ставио бих онда одијело гдје већ треба.
И штап, који ме прати, одложио помно.
Погледао на све и окусио мало хљеба,
па заспао ко срећник сасвим скромно.

Незнаном бдиоцу

Уз пећ земљану ти ћеш сједит једног дана,
док из пепела зрачи стари жар.
Драга особа нека постаће ти страна.
И све што сјећа на њу, свака ствар.

Из купе невидљиве тишину пијући,
бдићеш брижно, на своју руку наслоњен.
Све жељан да дочараш њен лик у пустој кући.
Све кретње, узречице и глас њен.

Којипут бљеснуће и као да јој слика
већ лебди ту и шапће њен топли глас.
Ал' мрак ти слатке причине оте са видика.
Празнина свуда и ужас.

Устани, прочаркај догорјели жар у пепелу.
Изнеси стару лулу и мирно пуши.
Све је то прича, на давном јесењем прелу
заостала у твојој души.

Не плаши се што ће крај угаслог жара
да те прене још каткад у сну,
ријеч једна што задњим пламсајем изгара
у твоје душе дну.

Ал' сутра већ у росном сванућу чистом
појавићеш ми се ведар и опет млад.
Твој шешир влажан од суза закитићу пролетним листом,
к'о и свој што закитих ево сад.

Молитва за мртву улицу

Мој Боже, док се бол у оку моме сија
и у језивој хладноћи росној дрхте пијетли,
дај нек оживи опет мртва улица занатлија,
мутно окно уз окно нека се засвијетли.

Нека опет за нашим старим плотом
маглену, свјежу вуну нанесе сумрак плави.
О, дај нека сукненим звуком и мекотом
под руком ткаље забрујн разбој чегртави.

Нека опет задрхти пред јутарњу језу
везиља млада, нагнута над ухо иглено.
И радосна нек заспи на довршеном везу,
удишући мирис поља, младо сијено.

Нек одзвања, мој Боже, нек одзвања звучно
улица моја пуста, од рада нек се жари.
Под рукама, које лупају мукло, мучно,
нека се појаве дивне, топле ствари.

Можда ћеш опет наићи, к'о у давна времена.
И проћи мојом улицом у касни, земаљски сат.
Да уморну ногу спустиш старом крпи на кољена,
мој Боже, да ти закрпи подеран потплат.

Касна посјета

Због звијезда будем ли будан једне ноћи
у дубоким часовима сненим,
у пусти мој стан, к'о давно, опет ће доћи
под ореолом тешким, замраченим.

Носиш ли ми о звијездама тајна слова?
Или тражиш о земљи ведар глас?
Мој Исусе, још увијек је пуст и празан крик пјетлова.
Још увијек, а већ сиједа постаје твоја влас.

Увојак за увојком сребрином ти просијава.
Све дубље боре на челу, све гушћи им сплет.
Све погнутија је божанска твоја глава.
Авај, са штапом старца мораћеш у свијет.

Знај, поћи ћу с тобом и мјесто анђела
носићу твој свежањ кроз сутона слап.
Од града до града, од села до села.
И кад год затреба, придржаћу ти штап.

Причаће свуд о нама благи укућани,
са прага гледајући у сутонов дим,
гдје касним путем прођоше путници страни:
небески неки старац и један човјек с њим.

Доведи попца

Кад ноћас одлуташ у сутон свети,
који мутно у долове сипи,
не заборави на длану свом донијети
попца што крилом уплашено шкрипи.

Чуј, најлакше ћеш га уловит, кад засије
над увалама блистави уштап.
Из трња кад измили и жедно пије
са врха влати росну кап.

Доведи га, драга, у нашег дома мрак.
Међу тамне, скромне ствари.
Нека опет чађави оживи запећак,
на огњишту забрује котао стари.

Неће ли да пође, ти га сивим
концем вежи тад.
Ти га њежно спутај концем невидљивим.
И реци: пођи сад са мном у град.

Прутићем га шибни: хајде вôко —
мој вôко, танком нити зауздан.
Мајка ми уз плетиво већ спи дубоко.
Под прозором утихнуо је лан.

Бакине наочари

С тешким коњима сад ће вечерња кола
одвући из дома мог све ствари.
Пусто је, још само тињају насред стола
мртве ми баке мутне наочари.

Колико пута су бистро гледале у мене,
на племенитом јој носу радосно дршћући.
Колико пута тајним сузама замагљене
што је већ свануће, а још се не враћам кући.

И нема ме и нема, а Велика Кола
већ гасну и бака је сва у мраку и бризи...
Низ хладне, угасле очари насред стола
једна суза још клизи.

Исус сам у соби

Мој Исусе, кад дођеш кући љут
да ли то ко види?
И кад с главе скидаш ко зна који пут
ореол, који те по челу бриди.

Погнут сједиш ли дуго за столом,
мрачан и без ријечи?
Који пут лупнеш ли тешким ореолом,
да по цијелој соби зазвечи?

Знам, тада ти се само бдије.
Знам, тада ти се само шути и шути.
И тад би га хтио, мој Исусе, зар није,
нечим страшно мрачним утрнути?

Баладе о моме разреду

I

Дух

На свакој клупи по један сан спава.
И тајно по њима шуштање ме прене.
То вјетар по клупама прелистава
многе задатке неријешене.

И негдје из таме скривеног кута
нешто се чује тапа-тап.
Као да је мастионица изврнута,
и мастило капље кап по кап.

Тешка у њима слова се крију,
зато им је удар тако јак.
Падају на под, бљесну и узавриј у,
и расплину се у мук и у мрак.

У разреду какву сад тутњаву чух?
Као да неко подом ваља куглу.
Гле, то излази математичарев дух.
У фраку је и јаше на троуглу.

У торби носи много разних справа.
У руци му расклиман шестар.
На плочи он до зоре рјешава
задатак један нерјешив и стар.

Креда за кредом под руком му се мрви.
Хитро лепрша му фрака скут.
А када кукурикну пјетли први,
на троуглу он одјаше љут.

II

Сјећање на клупе

У тамно дрво урезана слова
откријуми давну досаду и јед:
Имена, имена многих другова.
И до реда ред и до дугог реда ред.

У првом су сједили добри ђаци.
Они су знали све напамет.
У последњем шутљиви занесењаци,
који су увијек хтјели у свијет — у свијет.

А други се у збијеном скупу крили.
Сврстани вјешто између нас.
Из незгоде сваке, у којој су били,
извлачио их шаптачев глас.

Шта је сад с њима и са осталим
које однесе брижни дан?
Незадовољни овим животом малим,
мисле ли на свој школски сан:

Кад нас је у једном часу вечерњем
опчарао давне приче сјај.
Па скочисмо, навукосмо оклоп и шљем,
у крвави одјахасмо окршај.

Ал' брзо нас прену гњев професора:
Шта је то, какви су то снови?
Ej ти, што сањаш далека мора,
де сад предавање моје понови.

Зашутили смо тако тамни...

Како сам сада умирен у свом болу,
И како сам сада велик и искрен друг
грмљу овом крај пута и свом волу,
који за собом вуче тешки, стари плуг.

Враћамо се у село, док уз пут лишће шушти.
Ја сам погнуте главе, а он нијем.
Ријеч његову неслушану, језик му немушти
већ назирем, већ разумијем.

Пролазимо крај Распећа на коме накривљено
виси тако отегнут и мршав Бог.
И као што пред њим ја свој шешир скидох
и во би, да зна, смјерно повио свој рог.

Зашутили смо тако тамни у сутону плавом.
Са сеоских огњишта црн се вијуга дим.
И он као да је брижно климнуо главом,
климнуо још једном, а ја за њим.

Пријатељу који тражи неизречене ријечи

За њима трагајући постао си глух.
Ах, на овоме свијету не нађе им звука,
и залуд сада урањаш свој слух
у море глухоће, до дна мука.

Ал' не чује се ништа у дну пучине нијеме.
Од бдења ти тијело већ прозирно бива.
И твоји прсти за њиним звуком стреме,
пребирући по нечему што се не одзива.

Уз огњиште се скрушиш губитку скупом крив.
Њих жудећи понављаш сваки глас на свијету.
Тада ти се на чело спусти вео сив,
ко да су то оне спаљене у лијету.

Чујеш ли глас им сличан, тако се ублажиш
и значење њино душа ти дочарава.
Ал' опет разочаран у сјећању их тражиш,
док свитање не извезе окна сјајно плава.

И замишљаш је тада да сједи уза те.
На њој сјена твоја, а на теби њена.
И погнут ћулиш, чекаш те ријечи да се врате.
Сви звуци се одразе у мраку твојих зјена.

И укоченог тако касни те шапат прене,
к'о да ти се јављају за толике жртве.
Ах, то ти муцаш тужан ријечи неизречене.
Са пољупцем оне у теби леже мртве.

Пред одлазак

Над огњиштем се моје рубље суши.
Отсјевом руменим тиња његова бјелина.
Мени, руку скрштених на кољену, мирно је у души.
Мој огртач виси спокојно о врху клина.

Задњи пут вечерас крај старе ватре сједим,
док мој ковчег чезне за стварима нијемим.
Оне нису скупе, јер ни ја баш много не вриједим.
Времена још има и лако ћу да их спремим.

Руке ми се таме, сјај се на прстима трне.
Од слутње на скоро гашење језа прожима ме.
Набори огртача мог тешки су и тако се црне.
Под отсјевом на поду злати се прегршт сламе.

Рубље је већ сухо, јер му се рукави
савијају, к'о да је у њима рука жива.
Мој рубац уз окно разапет прозирно се плави.
Чини ми се: иза њега већ свањива.

Вријеме је да разбацане скупим ријечи.
И да их помно завијем у своје рубље меко.
Ковчег носећи да ниједна у њему не зазвечи.
Бисера овај има, могао би рећи неко.

Можда ћу лик свој обновљен спазити у окну кола,
кад се пренем, на простој клупи дријемајући.
О стакла замагљена зазвониће звук из близог дола.
И ја ћу на зорницу свечано у село ући.

Пјесма о мојој руци

I

Тако ми је неко потребан вечерас.
И нешто је пуста моја рука.
О кољено твоје кад бих так'о њоме,
укочила би се и била би без звука.

Час њеног спуштања на твоје лијепо тијело
прош'о је и сад је блиједа и прозирна.
О да те барем овила у бијело, у бијело,
једне ноћи кад си била тако мирна.

К'о мртва лежи сад на мени самом.
И сања да на твоје лице слијеће.
Без бисерне шкољке с опојним балзамом,
сад капље, капље на њу восак с касне свијеће.

II

Међу прстима јој зора се румени.
К'о мртва рукавица види се на зиду.
Под њезином топлином, у њезиној сјени
скровиште свето било би твом стиду.

Но сада, кад се дан у окну јавља,
спушта се на чашу моје бесанице дуге.
И диже је према сунцу, у славу твог здравља
и заборав моје свакидање туге.

А затим она силази од ствари до ствари
да обавља свој посао као сваког дана.
У ноћи се на њој нешто опет жари:
капља горког зноја, динар насред длана.

Остани, Исусе!

Исусе, остани, уза ме вјечно буди,
ма да је на свијету стара свака ствар.
Ах, још ништа не направише људи,
достојно да ти пружим то на дар.

Доста сам ти уз своју земљану, тамну пећ
причао о земаљским љепотама.
А ти се спремаш, ти би пошао већ.
А ја шапћем: не иди, још је на земљи тама.

Спреман си већ да се попнеш на онај бријег.
Да туробан одлетиш са земље биједне.
О шта да ставим у твој путнички ковчег.
Шта да спремим, какве ли ствари вриједне?

Пред ноге простријех ти све плодове бујне,
којима рађа овај прастари свијет.
Плодове љета узаврелог, јесени рујне.
Али те ништа није могло занијет.

Ах, чиме да те задржим у своме горком јаду.
Пред ноћ, пред кукурик онај росан, снен.
Исусе, и најљепше дјевојке у овом граду
сву душу бих ти дао, сав чар њен.

Све бих ти дао, о само остани међу нама!
На прозору нека твоја ауреола свијетли.
Нека на путу никад не буде више тама.
Вјечну зору нек пјевају пијетли.

Остани, гле, опет звијезде изнад нас!
И ноћне гласове успављиве чуј.
Пустим путем зашушне опојно клас о клас.
С потока, брашном засут воденице брујь.

Остани, остани, благо вечерње звони,
преко поља, у сунчев догорјели руј.
Прислушни, из дола нешто заносно заромони.
Чуј, Исусе, чуј, то је славуј.

Пријатељу жељном ловора

Вечерас ти си врло, врло тужан.
Жар старог вина угасио се у лози.
Твој цијели дан био је тако ружан.
У дворишту твом сухо су шуштали рогози.

О дођи к мени, у дубоку ћу купу
све до врха наточит жарког вина.
Зовнућу те да са мном сједнеш на клупу,
на коју с крова још капље стара мјесечина.

Провешћу те по стану да ти покажем слике
ликова давних, избледјелих у слави.
С поткровља донијећу ти и своје ловорике.
Пробаћеш како ти стоје на глави.

Разведрићеш се тужан, у касне те часове.
Затражићеш пјевушећи још купу вина врела.
А ја ћу ти рећи: Чуј те гране ловорове.
Како ти језиво шуште око чела!

Знаћеш тада зашто их скривам под кровом.
Да шуштањем не буне мој тихи стан.
О како је тежак дан у шуму ловоровом.
И како горак сан.

Успаванка часовничару мога градића

Снивај, наш часовничару,
сред пустоши ове нијеме.
С куле тучни одјек бата
неће више да зазвучи.
О казаљку запе вријеме.
Препукло је срце сата.

Зашто каткад са узглавља
диже ти се тешка глава?
Зар си опет чуо бат?
Спавај само, спавај мирно.
Већ се ништа не дешава.
Заувијек је мртав сат.

Каткад само у сну руком
завоје му стежеш труле.
Жице свијаш, гријеш срце.
Сав задрхти муклим звуком.
Сав залупа у нутрини.
И одјекне с куле.

Чујеш батове гдје звоне.
Мислиш, свиће дан.
Али сат само болно шкрипи.
Немоћно ти рука клоне.
Тони, мој часовничару!
Утони у вјечни сан.

Пастиров ноктурно

I

У димњаку се чује хук.
А жар касни се румени

кроз два ока у сумрачни кут.

Мир сада мени.
Мир сваком самотнику низ далеки пут.

Какав се то чује звук?

То сад преде бака моја
уз поноћни вјетра хук.

Преди за ме и испреди
кошуљу од топле вуне.
Док ти коса не осиједи,
преди, бако моја, преди.

Подјарићу касни жар
с двије — три цјепанице.
Да све бржим, бржим звуком
преплићу се твојом хладном руком
тихе, меке жице.

II

А што ли те сјене буне?
И вретено твоје лежи успавано?

— Синко, синко,
на преслици више нема вуне —

— Да сад сиђем у тор, бако моја,
и с оваца скинем топла руна,
процвала би вуном та преслица твоја.

— Спавај, чедо. Већ се иза гора
нешто свијетли, нешто тиња. —

— О старице, мјесец се помаља.
Далеко је још зора.

— Знај дијете да у ово касно доба
душманске само руке стадо буне. —

Али за моје охладњеле груди
треба стог бијеле, меке вуне.

III

Преди, преди, бако снена,
од те нове вуне конце.
Од те вуне што у доба касно
с оваца је наших острижена.

Угушио сам сијеном свако звонце,
да не брецне зором прије зоре.

Преди, преди — још су тамне горе.
Преди,
за ледене моје груди.

Чуј,
у димњаку
већ је хук
све тиши —
тиши.

Нек зазуји сада зук
вретена свих.
Ко бруј светих молитава,
покорничких
у ноћ
далеких.

IV

Зашушнуо бакин скут.
И двије капи клизнуше у вуну буjну.
Ал' што то сад из кута у кут,
преплићућ се пригушено брујну?

К'о у кору старих жена,
под липом, кад вече тиња,
њишући се зујн дуги ред вретена
уз старачке главе, пуне иња.

Већ се меке нити из сумрака
у бакиној руци стичу.
Из брзога преплитања руку њених
два рукава топла ничу.

О, како сад брзо плете!
Девето већ клупко ће да спласне.

Брже, брже нека прсти лете.
У долу се нешто бијели.
И свјетиљка гасне.

Чуј!

Што сад под кровом
тако рано голуб гукну.
И грозд росе с гране просу,
кад из грла топло хукну.

Је ли то пред зору знак?

О заврти, бако моја.
Врти, врти та вретена.
Ено! Већ се сија лист.

Брзо, брзо само врти.
Већ се пали цијела грана.
Ах, завитлај само брзо.
Дај —
што стаде.
Ево дана.

– Синко, жица пуче!..

Борба с њеним анђелом чуваром

Шта радиш ту, ти невидљиви, нијеми?
Ту крај ње си, чим пане мрак.
Слутњом те нађем и зграбим те снажно,
а ти увијек вјешто кроз прсте ми
измилиш у вис, као сјајан трак.

Трагам за тобом, сву ноћ у бризи.
Пратим поткрадање свјетлости и сваку сјен.
Да ниси, сад, лептир онај, или комарац, луд од ноћи?
Да ниси, у коси њеној скривен или у књизи?
Или си можда утонуо у сан њен?

Гдје да те нађем? Ал' што то на колену јој видим?
Пет сјајних трептаја, к'о прстију пет.
Је ли то твоја рука, о анђеле прозирни?
Ах, шта радиш! и саме се мисли стидим!
Не диг'о се ти више у небески лијет!

Преклињем те, кунем, а ти сасвим мирно,
тражиш незнану ти сласт и смјех.
Видим к'о да те нестаје под бјелином њеном.
А она мисли да је нико није ни дирн'о.
Анђеле, црн си већ, јер велик је твој гријех.

Сан магаради

Исусе, у овом касном часу сад,
у све стаје ћемо ући.
Од нежности ти ћеш сву магарад
благо за ухо повући.

А када одеш у доба то глухо,
међу њима ће ријечи да круже:
ко је тај кога си за ухо
држао најдуже?

И сваки ће уснути опет
са најљепшим сном у души:
Да твоја мека рука још милује
баш његове уши.

Пласт

К'о див у тишини насред поља
он сада стоји осамљено.
Зрикање, шум и бескрајно таласање,
све у њему лежи покошено.

Он у себи скрива сузе дјевојке.
И топлину младог тијела.
Зној са мог лица и свјежину тамну
нагло пресахнулих врела.

И тако ће ту стајати сам,
све док га не покрије иње бијело.
Тад ће по сиједог дива кола доћи
да га одвуку доље у село.

Молитва за ведру смрт

Дај ми, о Боже, да заспим насмијан
радошћу ситих препелица.
Под крушком зрелом, у хладу слушајући
све даљу пјесму бијелих жетелица.

И узглавље ми дај од свјежег, младог сијена.
И покров од бисерне росе нанизан.
О дај ми да умрем у мирису жита и траве,
кад буду сва поља покошена.

Тада још једном да равницом родном
видим жетелице к'о голубице бијеле.
Кућерке далеке и у двориштима крошње тамне,
гдје старе баке дуго у ноћ преле.

И плодови зрели нека тад затутње око мене,
са грана које све тише шуморе.
О Боже, и нека у поноћ дођу у трави скривене
кријеснице тихе и за моју душу дуго горе.

Ја знам да је...

Ја знам да је у моме старом дому
већ одавно угасла пећ.
И да тамо ја наићи нећу
ни на кога већ.

Тамо гдје је тињао жар живи
и кућ'о мачак сит,
сад се њише и све се црње сиви
паучине нит.

Гдје су дубоке ријечи кочијаша?
У претсобљу је мук.
На столу не пуши се кукурузна каша.
Не мирише бијели лук.

Узалу, на своме повратку у гору,
руку на поздрав подиже сељак.
Нема више моје баке на прозору
да бдије у мрак.

О да барем стигох да јој доведем младу!
Ал' доста — вријеме суза сјај —

Недовршену остављам баладу.
Преболна је, знај.

Исус у посјети код нас

I

О Исусе, кад дођеш у колико било сати
у наш пропали и опустјели дом,
добродошлицу теби ћу запјевати
скупа са својом ведром сестрицом.

Пјевајући, од твоје близине сва бијела,
изнијеће она преда те со и крух.
По древном обичају наших села,
када им у кућу стигне мио дух.

Тада ће те моја сестрица одвести
до скромног јела, које краси стол.
— О Исусе драги, изволи само сјести
и одложити свој шешир и ореол.

Тако ће ти она рећи и на то ће
стати преда те у светом болу.
И пуна тихе, небеске самоће,
о клин ће објесити твоју ауреолу.

Нека нам сву ноћ сија мјесто уљенице,
коју палимо пред сваки мрак.
Од сјаја ћемо крити своје лице.
Тако ће њен бљесак бити јак.

II

Онда ћемо те повести у двориште, носећи
испред нас твоје ауреоле жар.
И при тој, од небеског сјаја свијећи,
показаћемо ти пусти наш хамбар.

И стаје празне, у којима се суше
откоси давни к'о цвијеће на гробљу.
У поноћи ту дођу мртвих коња душе.
Чујеш их како невидљиву зоб зобљу.

Показаћемо ти и стадо магле бијеле,
које се провлачи кроз живицу свјежу.
О Исусе, то наше овце изгорјеле
мртве долазе и у тор лијежу.

Онда ћемо коња јединог упрегнути
да те провозамо кроз наш мали град.
Над њим се небо ниско увијек мути.
Под њим пригушено тутњи водопад.

О, ако ме упиташ, док наше старо кљусе
буде плашила крај пута шаш:
Која је ово земља? казаћу, о Исусе,
па то је Босна, ти то знаш.

III

А послије, кад и пјетлима буде снено,
осјетићемо како твоја глава
спушта се час на моје раме, час на њено.
И силно нас обасјава.

И у то доба земаљских, касних сати
пјеваће ти моја сестрица благим гласом.
О Исусе, ти ћеш тада задријемати,
изморен коња тромим касом.

И који пут, кад магла буде снијежно
сипила на твоје свето рухо,
ставиће ти на главу сасвим њежно
ореол који ти је пао на једно ухо.

Напуштена кућа

Још нико на прозору свјетиљку не пали.
К'о да је све отишло ил' дријема.
И широм отворен чека тор мали.
Ал' оваца нема.

Вретена сада чуј памучни зуј.
У дворишту то тамном старе баке сједе.
Ал' не, то у кућици без пса чувара
мачак чучи и преде, преде.

Брава шкрину, сад ће с крчагом у руци
по воду изићи дјевојка к'о сјена.
Ал' никог нема, то је вечерњи вјетар само помак'о врата притворена.

Да ли ће?

Да ли ће затитрати опет ова тама?
У котлу хоће ли да закипи?
И бакин корак тих, у папучама
одозго низ стубе да зашкрипи.

Хоће ли опет пригушеним звуком
да рашкрине брава,
кад, блиједу свијећу заклањајућ руком,
разгледа да ли све већ спава?

И опет да задрхти бљедоћа лица њеног,
кад угледа с болом,
како сам крај посла свог недовршеног
опет заспао за столом.

ПОРАЗ ДЈЕЦЕ ПРЕД НЕБЕСКИМ ВРАТИМА

I

Што ме сад из тешких снова
прену давно заборављени глас?
Језиви крици, к'о пискави зов ждралова,
кад тешки отшуме у зимски ужас.

Са свих страна све ближе чује их
моја душа уздрхтала.
Из кућица распуклих, из села убогих
са распућа пустих,
из трња глогова, из грмова и жбунова:
то к пољу репе лете гладна дјеца мала.

Високим скоком прескачу малишани боси,
преко јаруга, преко сеоских живица.
С последњим лишћем вјетар са њих носи
последње крпе хаљиница.

И дрхтећи стижу на крају дана,
у зимски цвокотави сат,
пред пекару знаног самостана,
гдје већ многе ноћи и многе дане
хљебове прави, врућe, задихане,
чаробни старац, Кришпин брат.

Скривени иза брашнених окана,
прате му они сваки крет,
и бдили би ту, док зора рана

не обасја ово свето мјесто.
И док сав, далеко, спава свијет,
за хљебове нове он мијеси тијесто.

О, свет је брат Кришпин, тако свет,
к'о драги Бог с небеса...
О, диван кад руком пуном тијеста,
прах бијели с дуге браде стреса:

На окна, брашном замагљена,
припили су свој вид и слух.
Дивна им се тамо слика ствара.
Гле Кришпина брата, доброг пекара, —
претворио се сав у крух!

Живи, миче се тај хљеб и хода,
мијеси журно и ваља тијесто при свијећи.
Тај велики хљеб с брашненом брадом до пода,
хљебове мале вади из пећи.

Још много их треба ове ноћи
за војску, што ће, уз јутарње трубе
у крвави бој поћи.

II

На торњу одјекну туч:
вријеме је да се драги Бог слави!
Брат Кришпин са чавла узе тешки кључ
и заврну га трипут у брави.

О, добри брате Кришпине, де ми реци,
зар тако рано, зар ти се већ спава?
Ил' мислиш да су драги Бог и свеци
тако жељни твојих молитава?

Топло је свецима у небеској вуни.
О, брате Кришпине, молитвом их не буни...

Врати се, широм пекару отварај,
и хљебове дијели, хљебове нове пеци.
Око главе ће ти синут небески сјај.
Диван светац постаћеш гладној дјеци.
Пред твојим ликом пјеваће љети.
О, хљебару свети, Кришпине, брате свети,
невини су увијек дјечији гријеси,
зато дјеци обилно хљеба умијеси!

На распућу пустом, уз тужно Распело,
и кип твој биће подигнут.
На поклоњење долазиће ти свако село,
да ти пољуби очински скут.
И дјечица радосна, румена дјечица сита,
спуштаће побожно теби на чело
шуштаве вијенце младога жита.

Ужаснут брат Кришпин гласом тим,
гласом њежним, слатким, заводљивим,
сам себи зашапта узбуђено:
— О, душо моја, и светачка слава само је дим!
Напасти обруч са себе скини
и живи скромно и безимено.
Богу се драгом привини.

И брат Кришпин осјети сузу крупну,
— низ лице му топло задрхтала, —
кад часа тог у хладна окна лупну
дјечија рука мала.

Чујем их како куцају
на окна брашном замагљена,
и јецај, који се ту гуши
за хљебом, што се за окнима пуши!

Прича је то слатка, прича невиђена...

Спушта се дубоке тишине час.
Што чују суд, к'о вијест о дивној срећи?
Из пекаре то хљеб врући дише,
спокојно један на другом лежећи.

У малим срцима купи се жуч.
Сломиће окна брашном замагљена,
за којима се крије прича невиђена.

Кад, чуј: и трећи пут одјекну с торња туч!

Крајњи је час да се драги Бог наш слави!
Брат Кришпин излази журно, без ријечи.
О појасу му пекаре тешки кључ
о свете бројанице звечи.

И куцају, куцају све тише...

III

Кроз мећаве вртлог узаврели,
што се спушта у дô из горског мрака,
кроз блистање иглица бритког иња,
кроз болно цвокотање животиња,
кроз пустош ружичњака,
гдје снивају давне бајке лијепе,
с вјетром, с мећавом долети чета мала
на пусто поље репе.

И малим, слабим ручицама
под земљу сваки рије,
неће ли коме, из тврде земље црне,
дебела која репа да се насмије.

О, репа, репа, та чудна воћка слатка,
у пољу што расте, под лишћем лелујавим,
на коме роса бљешти о сутонима плавим...
О репа, тај медни плод, што се лако дијели,
скривена у земљи, под кором храпавом,
а тако је сочна и тако се бијели...

Рију дјеца мала, док пада тама.
Ал' узалуд, јер одавно је већ
сва репа ископана оштрим мотикама.
У шећер претворена трупина јој сива.
Сад она разговоре слади, док букти пећ,
уз раскош богатих јестива.

Све уморније ријуˊ дјеца мала.
Свако у души сан свој слатки тепа,
пољем се ковитла мећаве ужас.
Кад чуј, неко викну у сав глас:

Репа, репа!

Поклик ведрији но зора рана!
И ено гдје одједном са свију страна,
појури изгладњеле дјечице дружба бројна.
И стаде задивљена: пред ноге малишана,
велика, пуста, лежи изваљена репа гојна! –

Једва је подижу на суха рамена.
Ал' куд ће сада, шта ће с њом?
Тврда и опора је кора њена.
Распорити се може само оштрицом.

И вуку је тамо-амо
гоњени вјетра језом.
Све тежа и тежа им глава,
док вјетар звижди глогом и брезом,
и дјецу с њоме у бијелу тежину умотава,
а с дјецом и сан лијепи...
Мртве су им руке већ слеђени загрљаји
на нетакнутој репи.

Тако сад на њих нешто топлином сипи, пада.
У набујалу перину бијелу
умотава им лица ведра, млада.
И гле, сад осјетише,
неки их слап мекоте засипа по челу.
Буја тај слап и сухо се на њих руши, руши,

и опојно над њима се њише,
ох, и хљебом врућим и брашном замирише,
к'о да је брат Кришпинова брада.

Узбуркани наноси снијежни ваљају се притајено.
С далеких пропланака гамижу без звука.
Вртлози им нијеми носе свјетла,
носе колибице, носе сијено.
Пустош пуца за њима нијема, без јаука.

Угаси се посљедњи пламсај дана.
Са града далеког одјекну страшна труба.
Из укочених дјетињих усана
излети у висине мутне
јато ледених голуба.

Витлање се снијежно смири,
замршено, запело у глогу.
Из пусте бјелине само грана дјечијих руку вири,
пријетећи уздигнута према небу, према драгом Богу.

IV

Стреловито јуре сви без даха.
На лицима им тмурним
нема више осмјеха благог.
Пред блиским небом немају страха.
Не боје се ни Бога драгог.

Огорчени су њихови крици.
Срце ће им од једа пући.
К'о страшни ће побједници
горде главе у небо ући!

Вихор их гони пут висина,
скупља их, раздваја.
И већ су стигли у поља небеских тишина,
и скривају очи пред одсјевом Раја.

Забринут драги Бог се прену,
свим анђелима рече да крену
у сусрет дјеци огорченој,
чаробним својим гудалима
да рајске пјесме гуде њима.

И пођоше анђели уз тихи лијет,
уз лијет свој папирјасти.
Прилетјеше сваком дјетету малом.
И задрхта под њиховим гудалом
пјев звонак, диван и свет,
пун тихог сна, пун сласти.

Ширећи своје топло рухо,
милим њежним гласом заносе им ухо.
И гле, већ овдје-ондје, понека мала глава,
у ожиљцима земаљских рана,
спусти се клонула анђелу у крило,
гудалом небеским успавана...

Ал' последњи онај из поворке се сјети
свега што је на земљи било:
свих гладних дана, што су сјекли бритко.
Анђелу једном долети,
сломи му гудало витко.

То побуну страшну значи!

И анђео сваки у слух дјетету малом
још складније забруја гудалом.
Ал' све је љући налет дјеце свјежи.
И кор анђела, у силном страху,
у небо пред дјецом бјежи.

Огорчени су дјечији крици.
Срце ће им од једа пући.
Гордо, к'о страшни побједници,
они ће у небоући!

И они јуре, лете без даха.
На лицима им тмурним
нема више осмјеха благог.
Пред блиским небом немају страха.
Не боје се ни Бога драгог.

V

Што се то сад зачу у даљини?
Или се то душама дјечијим чини?

Глас, који тако слатко успава,
из даљине се нагло приближава.

И ево, све ближе, и ближе, из мрака,
чује га дјечија душа мала.

Је ли то звонко навирање слатких снова,
ил' узбуркано море кристала?

Све се ближе, све ближе чује
шум звонки неке дивне олује.
Гле, то се сија, то бљешти из мрака,
и звони
и шуми:
олуја играчака!

Све играчке сниване
и жеље дуго скриване
одзвањају ту звонким гласом,
опајају слашћу и ужасом.

Укочен стаде дјечији лијет,
кад видјеше невиђени
играчака бљештав и шарен свијет.

Заиграше око њих вјешто
патуљци слатки, смијешни, румени!
Сјајна су забава њином оку

коњићи дрвени у скоку!
Трче, скачу по небеској њиви,
о врату прапорци им звоне, —
вјетар звижди у гриви.

Заносно коло око њих шумно се вије.
И не знају гдје би,
не знају шта би
гледали прије.

Гле, слатке им лутке сад прилазе,
у хаљинама снијежним.
Пјевајући, топло их грле и мазе
рукама меким, пољупцима њежним.
Сад облаче свако дијете
у топло одијело гримизно.
И шапћу:
Пред Бога драгог ходите
к'о краљевићи,
ал' смијерно, понизно.

Ал' посљедњи онај из поворке се сјети
да је на земљи глад и зима.
Војнику оловном он сад прилети,
отрже му сабљицу од лима.

То побуну страшну значи!

Одјекнуше бојни звуци.
И тад сва дјеца,
на дрвеним коњићима, и сабљицом у руци,
на драгог Бога помамно лете.

За њима олуја играчака јеца...

О свеци, брзо на молитве свете,
да се умире дјеца!

Ено већ се приближава
дјеце војска огорчена.
Крицима се сад пролама
небо све у црној слутњи.
По путу небеском
јурњава коњића брзих тутњи.
Сабљице лимене сјевају бљеском.

Што простружја сада кроз смјели им лијет?
Глас бића најдражег из раја.
Глас бића што се мирисом жита пуши.
Глас заносан, мио, свет,
што милује, мири, опаја
и ситост носи души.

Биће што се доле на земљи јави
у најљепшим снима
и опчара близином уморни вид и слух.

Гле, у ковитљају дима
пред дјецом се насмијан појави преблаги, свети
Хљеба Дух.

Пуши се, мирише, бијели
опојно дишући.
Прилази, расте, разлама се, дијели.
Свакоме спушта
у мрзле прсте
по један хљеб врући.

Очарани у опојном звуку,
испустише сабљице из руку.
Понизно им клону глава.

Небеске химне дижу се звуци,
а дјеца, са врућим хљебом у руци
пјевају: Слава! Слава!

На лицима разведреним
јавља се румен осмјеха благог,
у небеској срећи.

И све дубље погнутих глава,
понизно стижу пред Бога драгог.

– О, слава, драгом Богу, о, слава! –

Пјевају они понизно улазећи,
коњиће за узде водећи.

НОЋ ПОСЉЕДЊИХ ЗАНАТЛИЈА

I

Пјесник и везиља сједе високо на градини, под крошњатом липом. Дубоко доле виде се кућице градића, опасаног зидинама. Сутони се.

Пјесник:

Тако је сада тихо све и свето.
Тако је тихо да чујем провлачење
твог конца кроз платно разапето.

И опет све ведрином сја у мојој души,
док гледам доле на кућице градића.
Над сваким кровом плави дим се пуши.
На сваком огњишту вечера већ вриje.
У запећку бака већ почиње да прича.
Чујем како на улици жаморе занатлије.
Заносно свуда брује блистави алати,
под којима се указују дивне резбаријe.
У доба раних и у доба касних сати
долазе у наш градић купци пуни злата
по ствари скупе што се рађају из алата.
Долазе и одлазе у сваки земље крај,
разносећи свуда градића нашег славу.
Славу му разносе, а у њему остављају
златника сјај.

Везиља:

Заносно причаш. Глас ти је пун жара.
Али чуј:
Да ли си се сјетио да питаш столара
да ли нам је готов намјештај.

Пјесник:

Како не. Питам га сваки дан.
Довршио је, вели, ствари многе.
Сад их само глади, чисти, украсима шара
и чврсто их поставља на ноге.

Како ће нам само диван бити стан.
У души мојој већ се ведра слика ствара.
Наш стан ће бити рајски голубињак.

Везиља:

Ахаха, рајски голубињак.
Слатке су то ријечи, драги мој.
Али зар не видиш да је већ
прошао ево многи дан и многи мрак,
откако наше ствари теше рука столара.
И никако да сврши тај давни посао свој.
Баш га брига. Он блажено по ваздан дријема
на клупи уз своју тамну пећ.
Чуј ме, времена више нема.

Пјесник:

Што је то?
Постала си чудно нестрпљива.

Везиља:

Вараш се, драги мој.
Пустимо столара нек спава и ужива.
А наше ствари, наш цијели намјештај
дајемо да направи —

Пјесник:

Ко, ко да направи?

Везиља:

Вртоглава справа — строј.

Пјесник:

Зар и ти? Дакле и ти си скривено
слушала што прича онај путник незнанац.
Сада ми је јасно што твој ручни рад
напредује тако лијено.
О како бих радо
тог дошљака оков'о у тешки ланац.
Тамница да му буде овај сретни град.

Шутња. Обоје погледају доле на градић и спазе како се на тргу скупља свијет и некоћ пажљиво слуша.

Везиља:

Ено га, опет онај незнани дошљак
прича свијету о справама чудним
што брује, тресу се уз тутањ јак

и грме својим гвозденим рукама
и сијеку, ријy, ломе страшним полугама.
Прича свијету тај странац непознат
о послушним, страшним стројевима,
којих у далеком свијету много има
и све послове сврше за један сат.
Прича о свијету далеком, гдје је вјечни дан,
јер тамо не горе мутне уљенице,
прича да тамо свако живи безбрижан.
Строј шије, кува, све ради, па и пише,
док човјек слатко у грању се њише.
Строј га уљуља и у сан.

Пјесник:

Доста.
Све ми то лудо и празно звечи.
Добро си научила напамет
дошљакове пусте ријечи.

Везиља:

Драги, ти се љутиш на ме, зар?
А вријеме јури, дан за даном хита.
У нашој љубави, колико је већ пута
рађало воће, сазријевала жита.
А сусјед наш вршњак
већ одраслог има сина.
Ах, колико је за нама остало угаслих сунаца,
колико мјесечина.
Па сада још да чекам на столара
да доврши или не доврши ствари.
Да нам он откључа нови дом.
Ах, само чекај, само стари, стари.

Тишина. Доле на тргу је све опустило. Чује се закључавање градских врата.

Пјесник:

Чуј, драга, овај древни сигурности звук.
К'о да се анђео чувар спушта с неба плава,
тако ми се чини када чујем
гдје се на градским вратима брава закључава.
Мрак пун мелема блажи дневне жучи.
Будношћу вјечном одзвања вратарев корак.
У руци му све тише звече кључи.
Тај час ми је свечаност увијек права.
Гле, сваки прозор сада свјетиљка обасјава.
Сада се шкриња скривених отвара капак.
Благо се са дна вади и тихо пребројава.
Са старе куле сада девети туче сат.
Кроз окна се гаси занатлија блистави алат.
Овдје су обиља пуне све ноћи и сви дани.
Спавај, градићу наш, добро закључани.

Везиља:

Увијек си исти, пјесник неизљечив.
За друге ствари увијек слаткорјечив.
Улудо се само узбуђује твој глас.
Улудо плане твога ока сјај.
А не видиш да кроз мој црни увојак
све чешће затиња по која сиједа влас.
А наш дом, а наш намјештај...
Пусте приче.
Ал' пођимо. Већ је дубок мрак.

II

Пјесник и везиља силазе са ґрадине. Из мрака се ӣојави вратар и ӣохита им сав брижан и узнемирен.

Вратар:

Учени, учени!

Пјесник:

Шта је, наш будни кључару.
Откуда ти овдје, у касно доба ово?
Тако си узбуђен,
као да нам носиш нешто кобно ново.

Вратар:

Неки чудни странци лупају на градска врата.
Хоће да уђу у град.

Везиља:

Чудни странци! Какви изгледају?

Вратар:

Освијетлио сам их са куле.
Сваки наочари има.

И неке гломазне шешире носе
са широким ободима.

Везиља:

Носе ли какве ковчеге?

Вратар:

У рукама су им штапови високи.
Ти људи страни,
шаторе су разапели
и ватре запалили на пољани.

Пјесник:

Шта траже?
Нанесе ли их каква хитња или јад?

Вратар:

Кажу да им се жури и хтјели би што прије видјети наш славни водопад.

Пјесник:

Па зар у касну ноћ. Баш сад?

Вратар:

Упитао сам их зар је тако неумитно
да баш ноћас походе наш слап.
Нато су сви пријетећи подигли свој штап
и викали: отвори нам, отвори —
врло нам је хитно.

Пјесник:

А шта си ти на то њима?

Вратар:

Рекао сам: Пријетите, лупајте својим штаповима!
Ноћу не примамо такве госте,
док не сване, док вам сунце лице не обасја
да видимо ко сте.

Пјесник:

Кључару што гледаш очима увијек будним
и носиш тај бдилачки штап,
странцима, који су стигли под шеширима чудним,
реци да је ноћас пресахнуо слап.

И никаква сутра дружба страна
нек не уђе у град, ниједан човјек стран.
И нека сутра цијелога дана
наш градић остане закључан.

Вратар одлази. Пјесник и везиља остају сами на стубишту, шутљиви и забринути. По зидинама бдију страже са буктињама.

III

Пјесник:

Како је тмурна ноћ на градић пала.
На шкрињe блага и сјајни алат.
Сврдлова, чекића, пила и игала
као да избија задњи туробни сат.

Везиља:

И мени се сад све црним чини.
У срцу тешка слутња ми и жуч се купи.
Као да никад више нећемо на мјесечини
мирно сједити на старој клупи.

Пјесник:

Пођимо. Са далеких ливада већ сијено
одише поноћном језом.
Да ли ћу те икада видјети још једном
гдје уз стару свјетиљку своје куће скромне,
провлачиш будно конац кроз ухо иглено.
И гдје до зоре бдијући над везом,
пажљиво на њ спушташ своје прсте помне.

Везиља:

Ах, обузима ме туга и ужас.
Мој пјесниче брижни.
Ипак, реци —

хоћемо ли поћи вечерас?
Данас је дан —

Пјесник:

Шта рече, какав дан?

Везиља:

Пјесниче, ти као да бунцаш.
Тако си немиран и туробан.
Смири се и чуј ме.
Вечерас је »Ноћ обиља«.

Пјесник:

Гле, ни сјетио се нисам тога славља,
што га слави наш сретни, мали град.
Да, поћи ћемо, драга, вечерас.
У најљепшу хаљину огрни
свој ведри, гипки стас.
Отиди одмах кући, обуци се.

И пази, кад изиђеш свјетиљку утрни.

IV

Пјесник и везиља спуштају се у градић. Стражари на зидинама, држећи буктиње, пажљиво гледају у ноћ око града.

Стражар са плавом буктињом:

Вара ли ме то уморни вид?
Погледај тамо, око ватара на пољани
као да облијећу они људи страни.

Стражар са зеленом буктињом:

Видим, али буднију обрати пажњу
и видјећеш да ту опасности нема.
Зар не опажаш да дувају у жар
и јагањце за вечеру окрећу на ражњу.
Проста ствар.

Стражар са тољагом:

Бога ми ил' си ћорав ил' си пјан.
Та погледај, откуд за ражњима сједе,
кад, ено, вуку конопце, подижу насипе.
И почуј сад —
гвожђе усијано праска, греде шкрипе,
као да подижу гвозден град.

Стражар са копљем:

Светаца ми свију,
опасна се нека спрема ствар.
Чујте, сврдлови зује,
у котловима жарке смјесе вријy.
Пропаст. Право рече тољагар.

Стражар са трубом:

Да затрубим на узбуну,
да загрмим у сав глас?!

Слијепи стражар:

Касно је. И нека те не боли глава.
Пусти наш градић нека слатко спава.
А ти своју трубу задјени за појас.

V

Стражари су задријемали. Нека се сјен прикрада испод зидина, носећи неколико великих свежњева и ставља их пред сама градска врата.

Стражар са тољагом:

Стој! Ко си ти што се тако вучеш
кораком тата или паликуће?

Глас одоздо:

Не се бојте, не, не.
Ми из дал' пошло,
ми дошло
вам огромна фортуна донети.
Ви так' само јести и спати,
молим лепо,
а строј за вас клопотати.

Стражар са тољагом:

Странче, какви су то смијешни звуци
твог језика чудног.
Торњај се, јер ево већ ми се врпољи
тољага у руци.

VI

Стражари се буде и опет будно мотре у ноћ. Мутни, стари фењери горе улицом градића. Становници, свечано обучени журе се да прославе »Ноћ обиља«, свечаност плодног завршетка године. Међу њима иду пјесник и везиља.

Пјесник:

Што си ми, драга, сад лијепа и свечана!
На твоме витком стасу хаљина је свака
богата, ма била и припросто ткана.

Шта су према теби бачвареве кћери
или она коларева, што носи о руци сат,
а тешка огрлица златна савија јој врат.

О како ћеш дивном скромношћу да синеш сад,
на овом слављу што га наш тихи слави град.

Везиља:

Ах, драги, на свијету свака ствар
увијек је теби љепша, него што је!
Па ипак овај хаљетак на мени стар је и стар.
Погледај како пролазе вршњакиње моје.
На свакој хаљина свилом шушти, шуми.
А каква је моја, погледај.
И ципеле какве су ми!

Пјесник:

Буди мудра и знај, на домаћој слави
мио је и скромно обучен гост.

Везиља:

Не, овако обучена
ја нећу на свечаност
Нећу.
И нећу.

Везиља нађло најљушта пјесника и одлази према градским вратима. Пјесник занијеми од изненађења и пун туге пође према славном водопаду, размишљајући.

Још једина ми је утјеха мој драги, силни слап,
који се већ вјековима разбија о стијене.
Море ме црне мисли на просјачки штап.
Тешка слутња обузе сад мене.

Како је језиво у ове ледене, касне сате
ићи мртвом улицом, гдје је утрнут сјај.
За пустим окнима видим угасле алате.
И недовршен свој намјештај.

И везиљини прозори како су замагљени.
Кроз њих са пустог платна бљешти празнина зиме.
На платну само се једна нит румени:
започето моје име.

Ево, већ чујем слап, ох каква свјежина
из бучног понора опојно се пуши —

Пред водопадом на пјесника наиђе столар, који је такође похитао на »Ноћ обиља«.

Столар:

Учени, што си се тако усамио?
Зар нећеш на свечаност?

Пјесник:

По слављима доста сам већ био.

Столар:

Пођи ипак, на свакој свечаности
потребне су твоје мудре ријечи,
када се разиграју гости,
а чаша и сувише зазвечи.
Пођи, и ево дајем ти ријеч свечану:
сутра ћеш цијели намјештај, све ствари
готове наћи у свом стану.
Биће све ново и уредно.

Пјесник:

Иако нерадо, ипак ћу поћи, мајсторе.
А за ствари, сад ми је свеједно.

VII

Сви су становници на прослави »Ноћи обиља«. У вратаревој кућици, до самих градских врата, гори свјетиљка. Вратарева жена, у страху, нешто одмотава, преврће, склања. Улази јој везиља, наго, одмах послије куцања.

Вратарка:

Ух, што си ме уплашила!
Зар ниси на свечаности?

Везиља:

Нисам. Хаљина ова о мени објешена,
колико има набора, толико и година.
Добра је била за дјевојке у бакина времена.

А шта је то, какви су то дарови?

Вратарка:

Шути. И никад никоме ни ријечи.
Отворићу пред тобом све свежње.
Све ћу ти признати, све рећи.
Де, молим те, уврни још мало
тај пламен у свијећи.

Мој човјек, чим је отишао на свечаност,
љутит што за забаве нимало не марим,
а богме и како ћу, бôна не била.
Како ћу овака, у хаљинама старим.

Баш некако око поноћнога сата
изиђем да кроз кључаницу провирим,
да видим шта раде пред градом они људи страни.

Кад гле, испред самих градских врата
свежњи, замотци неки нагомилани,
у папиру сребрном, злаћаном
и врпцама од свиле повезани.

Чуда ли великог, мој Боже свети.
И брзо ти ја, да ме когод не примјети,
кључ града са чавла скинем
и тешку браву отшкринем.

Смилуј се, сачувај ме, Мајко Божја блага,
шаптала сам и бацала дршћући
оне свежње у град, преко прага.

И баш кад хтједох опетући,
стегну ме нешто око врата, к'о обруч.
Нечија рука. И ја зачух:
Жено, жено, дај ми кључ.

Уплашена, бацила сам тада
кључе града.

Везиља:

О велике ли несреће! Чим сване дан
сазнаће се да је град откључан.

Вратарка:

Не брини се, него, бôна, погледај
дарове ове, све дивне ствари.

Чуј тешку свилу шуштаву.
Гле толиких накита бљештав сјај.
И обућу ову китњасту лаку.
Има је дванаест пари.
Од чудне је коже, која се сија и у мраку.

Везиља:

О Боже, је ли то стварност или снивам.
О пријо, полако само, лагано вади.
Пусти ме да спокојно уживам.
Пусти ме да од среће стрепим
у мирисима тим опојним,
над стварима тим чудно лијепим.

Ах, слатке ли су те кутије шарене,
из којих избија диван дах!

Вратарка:

Ма бôна, знаш ли шта је то?
Мирисни је то за лице прах.
А гле ону у стакленкама маст.
Њоме се усне свјеже и румене.
Њоме се пољупцима даје
заносан чар и сласт.

И почуј, бôна, чуј сад мене:
Згодна мисао тајна паде ми на памет.
Али, иако је од нас далеко сав свијет
и доба ово већ сасвим позно и глухо,
ту тајну ћу ти рећи, шапћући у ухо.

Од ових ријечи везиља се зарумени и радосно изненади. Одлази с вратарком у другу собу. Обазирући се пажљиво, брзо се свлаче. Облаче свилене хаљине, нову обућу,ките се блештавим накитима. Затим кришом излазе и отшкрину градска врата. Страже су у дубоком сну. У даљини промукло одјекује зов пијетлова.

VIII

У дворани, гдје се прославља »Ноћ обиља«, бучно се чују радосне ријечи, лица зажарена, чаше звече. Стогодишњак поглавар сједи у прочељу, а до њега пјесник. Око њих све занатлије, са женама, кћерима и синовима.

Поглавар:

Здраво да сте, сретно да сте и безбрижно сви,
у ноћи овог свечанога дана!
За сутрашњицу радосне вам јављам вијести:
Поруџбине опет многе са свих страна.

Столару, бравару, и ви сви остали.
Већ сутра сваки од вас нека рукаве засуче.
Чекају вас послови баш нимало мали.
А ти, наш будни кључару, чврсто држи кључе.

Ковач:

О сиједа главо, под мудром твојом управом
овдје пуца од обиља сваки дом.
И ја већ слутим онај најсрећнији дан,
када ће се остварити мој давнашњи сан,
да коња свог поткујем златном потковом.

Обућар:

О мудра старино, хвалим те и славим.
У твојим ријечима и своју срећу чујем.

И даље ћу безбрижно обућу да правим.
И даље да пјевам, кујем и покуцкујем.

У зору, кад год ме прене пијетлова кукурик,
под мојим чекићем бљеснуће златник.

Бравар:

Главару наш, лијепе си чуо сада ријечи.
Ковач и обућар достојно те славе.
У шкринама ће злато опет да зазвечи.
Ал' зато тим јаче треба да су браве.

Зато и мени свиће дан без бриге и муке,
јер ето посла многог и за моје руке.

Свјећар:

У обиљу посла, дани су све краћи.
И не чујеш кад с куле затуче ноћни бат.
Свијећа и свјетиљака код мене ћеш наћи,
да кратки дан продужиш за још који сат.

О главару, ти ми даде обилну опет прођу
да ми складиште свијећа мишеви не глођу.

Бачвар:

Узавреће опет младог вина крв
још опојније и јаче него јуче.
Стару је бурад расклим'о, расточио црв.
Нову ваља стезати у нове обруче.

Старешино, и ја кличем: хвала ти и слава!
За много вина требаће и много бачава.

Точилац:

Исказасте хвалу, скокните сад лијевци.
Лијте у чаше жарки божји благослов.
Пијте сви, скоро ће да вас зовну пијевци
на посао нов.

IX

Бучно одјекну звоњава чаша. Зажагорише наздравице. Весела младеж прилази главару и љуби га у руку. Дјевојке се скупиле да играју. Већ је један по поноћи. Пјесник сједи нијем, у кобној слутњи.

Ткаља:

Пјесниче, што си тако тмуран и сам?
Гдје је везиља твоја? Шта је с њом?
Хоће ли сутра доћи опет у мој дом,
да везе, док ја ткам.

Пјесник:

Иди, ткаљо, иди, играј са другарицама.
И пусти ме да шутим.
У души ми је осама и тама.
Издајство неко слутим.

Вратар:

Какав ли то строг и тежак суд
почух сада из мудрих ти уста?

Опрости, нешто муцам, у глави ми бучи.
Али ћу ти рећи тајну људи свију:
ону давну, стару мудролију,
да је женска ћуд

превртљива и пуста.
Амо-тамо којекуда шара.
Ни сама не зна камо, не зна куд.
Пође на свечаност и баш на самом прагу
одједном обућа јој тијесна, а хаљина стара.
Молиш, опоминьеш побјешњелу ћуд.
Мудре ријечи сипаш узалуд.
И најзад — пошаљеш све к врагу.

Пјесник:

Мудрошћу правом свака ријеч ти туче,
вратару наш будни.
На искап ти пијеш и обилно у купе лијеш,
али и помно чуваш кључе.

Вратар:

Вечерас, док сам био бистре главе,
још прије поноћнога сата,
понова сам обиш'о све браве
и закључ'о трипут градска врата.

X

Пјесник будно шути крај пуног пехара. Глазба циличе пригушено, топоће коло. По прикрајцима разговори све дубљи. На једном прозору непримјетно се заплавио и угасио млаз праскозорја. Смијући се кришом, неколицина младића изненада доноси из дворишта отсјечену пјетлову главу, на пладњу.

Младићи:

Одрубисмо му главу,
да не прене зору, да не буди јаву.
Реците шта је боље за њ'.

Само ноћ праве сласти пружа.
И зато нека је што дужа.
А с пјетловом главом на пањ!

Пјесник:

Обијесни младићи, што се дичите
тако биједном славом.
Што се ругате, што се смијете
свом послу крвавом.

Угушили сте у пјетловом кљуну
крик необјављени.
Али гле, у оку му укоченом
свануће се већ румени.

Младићи постиђено односе пијетлову главу. За столовима здравице све дубље одјекују. По окнима све чешће се заплави и угаси млаз свитања. Тренутци пролазе све брже. Устаје столар, спремајући се напорно за ријеч.

Столар:

Лијепо је то, драги сугрђани
што нам чаша звечи.
Али су све ноћи и сви дани
дугочасни без пјесникових ријечи.

Колико је пута прекратио нам дан
у доба киша јесењих.
Колико је пута дочарала нам сан
ријеч његова, његов топли стих.

Гласови:

Цијелу ноћ сједио је нијемо,
сам за својим столом.
Да чујемо сада!
Да чујемо!

Ej ви тамо, престаните с глазбом!
Престаните с колом!

XI

Послије дуīоī оклијевања īјесник најзад устаје. На свима īрозорима īритајено тиња īлаветнило свануħа.

Јесник:

Ближи се, већ се ближи зорин жар.
Под стрехом, чујте, голуби већ гучу.
Чујте, сад вам пјевам прескупу, дивну ствар.
Послухните пјесму ми о — кључу.

Ноħу, кад под руком притајено шкрине,
као на заповијест, капак одмах скочи.
Са дна ковчега скривено благо сине.
Заслепљује, бљешти, заклањаш руком очи.

При затварању, мукло трипут зашкргута.
Стезање му је снажно, тешко, прави туч.
Ко га заборави, брижно се враħа с пута.
Без страха је, ко чврсто држи у руци кључ.

Када се сломи жезло, тешко сваком цару.
Слом жезла вјечно у слуху му звучи.
Још теже бдиоцу, још теже вратару,
кад му се изгубе кључи.

Поглавар:

Ријечи су ти једре, као исклесане
у жили кремена, наш пјесниче дични.
Велим ти, оштри перо, папир одвијај.
Лати се посла, коме су ријетки вични.
Овјековјечи градића нашег дане.

А сада, прије но што зорин бат затуче,
наш вратару, бдиоче наш вјерни,
пред главара свог изнеси градске кључе,
нека баш њих обасја сунца први сјај.

Вратар запрепашћен тражи кључе. Сав дрхти и блиједи. Сви га гледају укоченим, пренераженим погледом.

Вратар:

Јао —
Куку —
Срце ми туче,
гуши ме жуч,
у помоћ —
у помоћ, дајте ми кључе –
Шта је то, гдје сам —
гдје ми је кључ —
кључ —
кључ —

Плану дан засјењујући. Прасnуше вратнице градића. На капији се појавише блештава кола без запреге, возећи везиљу и вратарку са странцима. За њима провалише тутњећи страшни стројеви: гвоздене робот-занатлије. Ваљају се уз заглушну буку, лупајући тешким полугама. И ужасно шкрипећи челичним зглобовима.

XII

Послије много година, пјесник већ стар и заборављен спава на тврдој сламњачи слуге. Једне ноћи у сну зачу језиву

Тужбалицу:

Почуј, секо, почуј, брале,
кленов штап нам истесале.

Кленов нам у руку дале,
тешки штап за невољника,
занатлије од челика.

Погледајте нашу муку!
Гле, код руку, а без руку.

Стани, почуј, пролазниче.

Удијели нам, добро ђаче,
дарuj, незнани пјешаче,
ој путниче и војаче.

Не прођи нас, дарuj дарак
за наш угасли угарак.

Бог ти дао, слатко спавај —
Авај, авај...

Садржај

МАЊЕ ПЈЕСМЕ

Пјесма најмањем човјеку 7
Пјесма слијепом разносачу новина 8
Кишобран 9
Цилиндар 10
Фрак 11
Тиха жеља 12
Прошлост 13
Незнаном бдиоцу 14
Молитва за мртву улицу. 15
Касна посјета 16
Доведи попца 17
Бакине наочари 18
Исус сам у соби 19
Дух 20
Сјећање на клупе. 21
Зашутили смо тако тамни 22
Пријатељу који тражи неизречене ријечи 23
Пред одлазак 24
Пјесма о мојој руци 25
Остани, Исусе 27
Пријатељу жељном ловора 29
Успаванка часовничару мога градића 30
Пастиров ноктурно 31
Борба с њеним анђелом чуваром 36
Сан магаради 37

Пласт 38
Молитва за ведру смрт 39
Ја знам да је... 40
Исус у посјети код нас 41
Напуштена кућа 44
Да ли ће... 45
Пораз дјеце пред небеским вратима 49
Ноћ посљедњих занатлија 65